

Nr 455.

Av herrar **Olsson** i Mellerud och **Olovson** i Västerås, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 229, angående beredande av stöd åt insättare i vissa sparbanker, m. m.

Den inträffade kraschen i vissa sparbanker har givetvis vållat en stark oro bland dessa bankers klientel och naturligtvis främst hos den stora gruppen av insättare, som helt plötsligt blivit ställda inför utsikten att göra stora förluster, och då sparbankernas insättare i allmänhet äro att finna inom de små spararnas kategori, komma dessa förluster utan tvivel i flertalet fall att bli av ödeläggande verkan.

De svenska bankerna och kanske framför allt sparbankerna ha hos vårt folk haft ett synnerligen stadgat anseende ifråga om att infria sina förbindelser till insättarna och — tack vare statens kraftiga medverkan — har detta anseende icke i någon mån rubbats, trots att vi nyss genomlevat en ekonomisk kris utan motstycke i senare tid. Utan statsmakternas direkta ingripanden i syfte att hålla vacklande bankföretag flytande, har den genom statens organ utövade kontrollen över våra kreditanstalters verksamhet varit ägnad att i mycket hög grad stärka allmänhetens tilltro till desamma. Tillvaron av denna kontroll har mycket ofta ingivit insättare den meningen, att staten genom utövandet av ovan nämnda kontroll iklädde sig ett direkt ansvar för att vederbörande kreditanstalter sköttes på ett sådant sätt, att deras ekonomiska solvens icke vedervägrades.

När vissa sparbanker nu kommit på obestånd, är det därför ej underligt, att insättarna, i det svåra läge de utan egen förskyllan iråkat, rikta sina förhoppningar till staten och begära, att den i likhet med vid tidigare inträffade bankkrascher kraftigt skall träda in för skyddande av deras oftast blygsamma sparkapital.

Regeringen har i känslan av det svåra läge, som genom den inträffade sparbankskraschen inträtt för stora grupper bland vårt folk, framlagt ett förslag, att i mycket begränsad omfattning komma vissa av insättarna till hjälp och, i olikhet mot föregående hjälpaktioner av denna art, tilldela Kreditkassan en den passive åskådarens roll.

För oss motionärer framstår det som en akt av utomordentlig betydelse, att en avveckling av angivna sparbankers engagemang och övriga tillgångar — i den mån detta är nödvändigt eller lämpligt — ej sker i

tvångsrealisationens tecken, då utan tvivel stora värden komma att spolieras till nackdel för såväl insättare som låntagare, men till fördel för allsköns spekulationsintressen.

För att frångå en dylik händelsernas utveckling synes det oss ofrånkomligt, att Kreditkassan beredes möjlighet, att där så befinnes lämpligt, biträda vid avvecklingen av denna sparbankskris.

Som motiv för hjälpen åt insättarna anför departementschefen billighets-skäl, och synes oss förvisso denna synpunkt kunna ha motiverat ett betydligt större steg på hjälpaktionens väg än som nu blivit fallet.

Härtill kommer att staten i och med sin kontrollverksamhet över bankväsendet iklätt sig en mycket stark moralisk förpliktelse gentemot insättarna, och särskilt stor blir denna förpliktelse, när som här förekommit, statens kontrollutövare, inte enbart skött denna sin ansvarsfulla uppgift på ett synnerligen lättsinnigt sätt, utan till och med lämnat insättare klart vilseledande uppgifter. Även om dessa uppgifter lämnats i god tro, så förändrar det ingenting i det förhållandet, att uppgifterna ifråga medverkat att insöva insättarna i säkerhet angående bankens ekonomiska ställning.

Den i den allmänna diskussionen framförda meningen, »att insättarna böra ha en näsbränna, så att de lära sig se upp», måste i belysning av det ovan anförda anses vara särdeles illa motiverad. Den enskilde insättaren har i regel ingen som helst möjlighet att bedöma ett så komplicerat problem som ett bankföretags soliditet. Till och med för många framskjutna finansmän torde den hotande katastrofen ej ha varit i någon mån bekant. På annat sätt kan knappast förklaras den officiella utmärkelse, som kort tid före katastrofen kommit ledaren för den mest komprometterade sparbanken till del.

Den ställning statsmakterna intagit vid de sedan 1922 inträffade bankkrascher motiverar enligt vårt förmenande även den ett vida kraftigare skydd för insättarnas intressen, än som nu kommit till synes i propositionen.

Även om riksdagen icke erkänt skyldigheten att hålla insättarna skadeslösa, så har dock vid de tidigare rekonstruktioner av fallfärdiga banker, vid vilka statsmakterna medverkat, detta intresse varit *ganska* starkt företrätt och vid något tillfälle så gott som dominerande.

Omfattningen av statsmakternas tidigare stödaktioner, där såväl handels- som sparbanker erhållit hjälp till rekonstruktion, framgår av nedanstående:

Sydsvenska banken 13,396,402 kronor 55 öre, Smålands enskilda bank 6,871,680 kronor, Wermlands enskilda bank 12,409,263 kronor 33 öre, Lantmännens banks ombildning 3,205,935 kronor 75 öre. (Dessutom har staten tecknat aktier för 15 miljoner kronor och Kreditkassan för 5 miljoner kronor i Jordbrukarbanken), Göteborgs handelsbank 8,920,475 kronor, Jämtlands folkbank 3,000,000 kronor, Väckelsångs sockens sparbank 50,000 kronor, Sevede härads sparbank 50,000 kronor, Östergötlands läns

sparbank 215,000 kronor, Lysviks sparbank 75,000 kronor och Ekshärads sparbank 50,000 kronor. Dessutom övertog Kreditkassan engagemang till så stora belopp, att maximisiffran för garantin, 110 miljoner kronor, i det allra närmaste uppnåddes.

Förlusterna ha heller icke uteblivit. Vid slutet av 1927 räknades det med att Kreditkassan på de olika engagemangen förlorat omkring 21 miljoner kronor, och denna förlustsumma har därefter ökat. Det torde kunna räknas med att staten hittills fått satt till omkring 24 miljoner kronor. Det är ingen anledning att glömma den siffran, då det nu är fråga om att rädda de sparare, som satt in sina små besparingar i de allmänna sparbankerna.

Även om formen för riksdagens ovan angivna ingripanden är en annan än den nu föreslagna, så har dock det praktiska resultatet av desamma varit, att insättarnas intressen helt och hållet skyddats och till och med *aktieägarna* ha i många fall genom samma ingripanden räddats från ruinerande förluster.

Det har givetvis varit av utomordentlig betydelse för vårt lands ekonomiska liv under de genomgångna krisåren, att allmänhetens förtroende för våra penninginrättningar — tack vare statsmakternas kraftiga bistånd — kunnat orubbat upprätthållas, och även om betydelsen härav ej kommer fullt till synes under ekonomiskt lugnare perioder, så är dock detta förtroende under de allt som oftast inträffande kriserna på penningmarknaden av oerhört värde. Härefter ligger, synes det oss, det avgörande argumentet för att statsmakterna allvarligt böra överväga, om det inte i längden är klok politik att underkasta sig ganska kännbara omedelbara uppföringar för att målet, allmänhetens orubbade förtroende för våra penninginstituts soliditet, ej äventyras. I särskilt hög grad gäller detta våra sparbanker, vilka ju äro de speciella uppsugningskanalerna av de många små, men dock så betydelsefulla sparkapitalen. Den hjälp, som propositionen föreslår, förmår icke åt framtiden rädda den dyrbara egendom, som ovannämnda förtroende innebär.

Den samlade verkan av dessa våra ovan anförda skäl ha bibragt oss den bestämda meningen, att det är framsynt och klok politik, om statsmakterna här gå in för att hålla insättarna skadeslösa för verkningarna av den inträdda kraschen.

Samtliga anförda skäl hava enligt vår mening full giltighet beträffande enskilda insättare och vissa samfälligheter, såsom sjukkassor, skattekassor och med dem jämförbara korporationer, vilka sålunda böra erhålla full ersättning för insatta belopp.

Fingerade insättningar och insättningar utöver vad gällande sparbankslag stadgar böra naturligtvis utrensas från de grupper, som skulle komma i åtnjutande av statsmakternas stödaktion.

I vad mån övriga samfälligheter böra ifrågakomma för erhållande av statens hjälp i detta fall, synes kunna bli föremål för prövning i varje

särskilt fall och med hänsynstagande till angivna samfälligheters ekonomiska ställning ävensom övriga omständigheter, som kunna finnas vara av betydelse vid bedömande av det speciella fallet.

Enligt propositionens siffror torde insättarnas förluster uppgå till omkring 26 miljoner kronor. I vad mån ovan angivna begränsning av ramen för understödets utgående påverkar det för stödaktionen nödvändiga beloppets storlek ha vi ej haft möjlighet att bedöma, men torde ett belopp av 25 miljoner kronor dock vara tillräckligt för stödaktionens genomförande.

Med stöd av vad ovan anförts, få vi sålunda hemställa,

att riksdagen måtte besluta medgiva, att såsom särskild garantifond åt aktiebolaget Kreditkassan av år 1922 må genom riksgäldskontoret tillhandahållas bolaget ett belopp av 25 miljoner kronor i av svenska staten utgivna 5 procent obligationer, att i huvudsaklig överensstämmelse med här ovan angivna grunder användas för beredande av stöd åt insättare i vissa sparbanker samt för möjliggörande av en från det allmännas synpunkter tillfredsställande avveckling av dessa sparbankers verksamhet eller av deras förlustbringande engagemang.

Stockholm den 24 april 1929.

C. P. Olsson,
Mellerud.

Emil Olovson,
Västerås.